

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו לפני תקיעת שופר יום א' דראש השנה תשע"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף נ"ב

בדימוס, כך עתידין בניך להיות עומדים לפני בדין ביום זה ויוצאין בדימוס ע"כ. [וכן הוא במדרש (ויק"ר כט-א)]. וזהו שאנו מעוררים, 'כי זה היום תחלת מעשיך', בו נברא האדם יציר כפיו של הקב"ה, ובו סרח ועשה אחר כך תשובה, 'זכרון ליום ראשון', שיזכור ה' אותו יום הראשון, שיצא אחר כך בסוף היום בדימוס, להיות סימן לבניו אחריו, שגם הם יצאו בדימוס.

אך יש בזה עוד, דהנה אחר שחטאו בעץ הדעת, כתוב (בראשית ג-ח) וישמעו את קול ה' אלקים מתהלך בגן לרוח היום, ויתחבא האדם ואשתו מפני ה' אלקים בתוך עץ הגן. ויקרא ה' אלקים אל האדם ויאמר לו איכה. ויאמר את קולך שמעתי בגן ואירא כי עירום אנכי ואחבא. והענין הוא, הקב"ה קרא להאדם ושאל אותו 'איכה', תתבונן איה אתה, באיזה מצב אתה נמצא. לפני שעה קצרה היית נור הבריאה ותפארתה, יציר כפיו של הקב"ה, עקבו של אדם הראשון מכהה גלגל חמה (ויק"ר כ-ב), מלאכי השרת צולין לו בשר ומסננין לו יין (סנהדרין נט:), נתון היה בידך שליטת העליונים והתחתונים, וראה מה נתווה ממך, מאיגרא היותר רמה נפלת לדיוטא היותר תחתונה, פושע ומורד בקונך. הכתוב אומר אחור וקדם צרתני (תהלים קלט-ה), זכה אדם אומרים לו אתה

בגמרא (ראש השנה טז.) אמר הקב"ה, אמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר ע"כ. וצריך ביאור הכוונה של 'ובמה בשופר', במה יעלה הזכרון לפני ה' בשופר.

אנו מתחילין סדר זכרונות, אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם. ובפשוטו הכוונה שה' זוכר כל מעשה שנעשה בכל קצוות העולם במשך השנה שעבר. ופוקד את כל היצורים שנבראו מאז ומקדם. וממשיך לומר, זה היום תחלת מעשיך, זכרון ליום ראשון.

ומקודם נבאר הכוונה במה שאמר שהיום הזה הוא זכרון ליום ראשון, והיינו כי ה' קבע את יום הדין לכל באי עולם ביום ראש השנה, שבו נברא אדם הראשון שהוא תכלית העולם. היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים. וביאר בר"ן (ראש השנה טז.) בשם הפסיקתא (פסקא כג) כי אדם הראשון סרח בו ביום שנברא ואכל מעץ הדעת, בעשירית סרח, באחת עשרה נידון, בשתים עשרה יצא בדימוס. אמר לו הקב"ה זה סימן לבניך, כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת

קרויין מתים. אשר על זה צריך האדם להיות גנוחי גנח ויליל בבכיה רבה, פלגי מים ירדו עיניו ויחזור. וכשעושה תשובה שלימה, אז שב הוא לדרכו הראשונה כאשר עשה אותו השי"ת ישר, וזהו תקיעה אחרונה, שהוא גם כן קול פשוט וישר. וזהו שאמר הכתוב (הושע יד-י) כי ישרים דרכי ה', 'ישרים' לשון רבים, כלומר שתי פעמים ישר, דהיינו שעשה אותו ישר, וכשחטא ושב, מחזירו להיות ישר ע"ש. הרי שקול השופר מחזק ומעודד את החוטאים, כי יכולים תמיד לחזור להישרות אשר בו נברא מתחלה. ובמקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין.

*

ונראה דזהו שאמר הכתוב (תהלים קל"ט-ה) אחר וקדם צרתני ותשת עלי כפכה. ולכאורה הוי להקדים תחלה קדם לפני אחר, כי כן היא הסדר, מתחלה יש קדם ושוב בא האחר. אמנם הכתוב בא לעורר אותנו, בהיות כי אחר רומז על החוטא, שעל ידי חטאו נעשה אחר למעשה בראשית, שקלקל את מה שנברא, שהאלקים עשה את האדם ישר. על כן אמר הכתוב שתדע שהקב"ה יצר את העולם מתחלת בריאתו, שגם אחר שהאדם עומד כבר בירידה עמוקה 'אחר' להבריאה, יוכל עוד לתקן ולהיות עוד 'קדם', לחזור למצבו הראשונה שעשה אותו ישר, ולהיות נזר הבריאה, ויהיה קודם לכל מעשה בראשית. הוא יכול לאחוז עצמו בכח התשובה שנברא עוד 'קדם' כל הבריאה, כי תשובה קדמה לעולם, ולתקן את מה שקלקל.

ואמר ותשת עלי כפכה, כי ידו של הקב"ה פרוסה לקבל שבים, וכמאמרם (פסחים ק"ט). מאי דכתיב

קדמת למעשי בראשית, לא זכה אומרים לו יתוש קדמך (ויק"ר יד-א), היית תחלה במעלתך קדם לכל הבריאה, ועתה הנך אחר פחות מהיתוש. היתוש לא מרד בקונו, ואתה הבאת קללה עליך ועל אשתך ועל כל הבריאה, נתערב כל הבריאה טוב ברע.

וידוע מאמרו של הרה"ק בעל התניא זי"ע, שכן שואלים לכל אדם, כל אחד יש לו תפקיד מיוחד אשר עבורו הוא מתגורר בעולם, יש שעיקר עבודתו בתורה, ויש בעבודה, ויש בגמילת חסדים, והקב"ה שואל אותו 'איכה', איפה אתה נמצא, מה נתהוה עם שליחותך בעולם. וכי עבור לאכול ולשתות וכו' ירדה נשמתך למטה. אתה נמצא שקוע בהבלי עולם, ושכחת התכלית שלך. היה לך ימי נעורים נעלים ונשגבים, יושב באהלה של תורה ועובד את ה', תתבונן מה נתהוה ממך, איכה, איפה אתה עומד כעת.

אמנם אדם הראשון אחר החטא, גם כאשר נעשה העולם חשך בעדו, לא נתייאש ולא נפל ברוחו, והתחזק כי הוא עדיין לא אבד עולמו. כי עוד קדם שנברא העולם, ברא הקב"ה כח התשובה (פסחים נד.), יש עוד חזרה, יכולים לתקן עדיין הכל. - ידועים דברי השל"ה הק' (מסכת ר"ה תורה אור נה) הענין שתוקעין בשופר תקיעה שברים תרועה תקיעה, שנרמז בזה, כי רבותינו פירשו (ר"ה ל:.) דשברים הוא גנוחי גנח, כדרך החולים, ותרועה הוא יליל ובכיה, כדרך שבוכים על המתים (רש"י שם). והנה עשה אלקים את האדם ישר (קהלת ז-כט), רק המה ביקשו חשבונות רבים, שהאדם מקלקל את עצמו והוא עקש ופתלתול. ועל זה מורה תקיעה ראשונה שהוא קול פשוט וישר. ואחר כך שברים שהוא גנוחי גנח רומז על חולי הנפש, ואחר כך תרועה, ילולי יליל, רומז על חטאים גדולים שהם מיתת הנפש, רשעים בחייהם

שנתעוררו להאזין לתוכן הקול, איך הקב"ה מעורר בתקיעתו, תקיעה שברים תרועה תקיעה, זכור איך אתה נוצרת, יציר כפיו של הקב"ה, אלקים עשה את האדם ישר, ומה נתהוה ממך, לבלבל כל הבריאה, אבל תתבונן כי יש עוד תקיעה אחרונה, יכולים לחזור עדיין להיות ישר, כי יש כח התשובה.

והקול ההוא היה בא ומתהלך 'לרוח היום', לאותו רוח שהשמש באה לשם, וזו היא מערבית (רש"י). והכוונה דאיתא בגמרא (בבא בתרא כה.) דשכינה במערב, דכתיב (נחמיה ט-י) וצבא השמים [השמש והירח העומדים במזרח] לך משתחווים [למערב] ע"ש. ואם כן קול השופר הבא מכסא כבודו ית"ש היתה מרוח המערבית. והם שמעו והבינו היטב את תוכן הקול שופר של ה', שמכרזת ואומרת שידו עומדת פרוסה לקבל שבים. והנה יש לשער גודל הקיטרוג למעלה ממלאכי מעלה, הם אמרו בתחלת אותו יום להקב"ה שלא יברא האדם שעתידי לקלקל, מה אנוש כי תזכרנו (סנהדרין לח.), והקב"ה לא האזין אליהם ובראו. ובסופו לא עמד בטהרתו יותר משעה אחת וסרח, והיתה הקיטרוג על אדם במדה עצומה. אבל קול שופר בא לו מרוח מערבית, מכסא ה' צבאות, להורות לו כי ה' מחבא את האדם מהמקטריגים, ופושט ידו מתחת כסא כבודו לקבלו, באופן שלא ירגישו בזה החיות הקדושות.

ובזה התחזקו אדם ואשתו, ולא התייאשו ממצבם, כי לעולם לא מאוחר, ותמיד יוכל הרשע לעזוב דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' וירחמהו. וכאשר קרא אליו ה' ויאמר לו 'איכה', איפה אתה נמצא, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא. השיב לו אדם 'את קולך שמעתי בגן', אני שמעתי והבנתי את קול השופר בגן, כי יש תקיעה ראשונה, והגם שבנתיים בא

(יחזקאל א-ח) וידי אדם מתחת כנפיהם, ידו כתיב, זה ידו של הקב"ה שהוא פרוסה תחת כנפי החיות כדי לקבל בעלי תשובה מפני מדת הדין [שמקטרגת ואומרת לא תקבלם והוא מקבלם בסתר] ע"כ. ומצינו גבי מנשה מלך ישראל, שעשה צלם של ארבעה פנים והכניסו להיכל, אמר כל מי שיבוא מארבע רוחות העולם ישתחוה לצלם זה (דב"ר ב-ב), ואש שירדה מן השמים בימי שלמה על המזבח, בא מנשה וסילקה (זבחים סא:), והרג את זקנו ישעיה הנביא (יבמות מט:). ואחר זה כאשר היה בצרה גדולה קרא אל ה', והיו מלאכי השרת מסתמין את החלונות שלא תעלה תפלתו של מנשה לפני הקב"ה, והיו מלאכי השרת אומרים, אדם שהעמיד צלם בהיכל אתה מקבלו בתשובה (ירושלמי סנהדרין י-ט), ואמר הכתוב ויתפלל אליו ויחתר לו ה' (דברי הימים ב לג-ג), ויעתר לו מיבעיא ליה, מלמד שעשה לו הקב"ה כמין מחתרת ברקיע כדי לקבלו בתשובה מפני מדת הדין [שהיתה מעכבת שלא לקבל פני מנשה בתשובה, ועשה הקב"ה מחתרת ברקיע, ופשט ידו וקבלו בלא ידיעת מדת הדין] ע"כ. וזהו 'ותשת עלי כפכה', שהקב"ה שת כפיו על הבעל תשובה, ומחביאו מתחת כנפי המקטריגים שלא לקבלו, ומקבל אותו ברוב רחמיו.

*

והנה חטאו של אדם הראשון היתה בראש השנה, והקב"ה הרי שומר תורתו (ירושלמי ר"ה א-ג), וכמו שאנו תוקעין שופר למטה, כן הקב"ה תוקע גם כן בשופר בראש השנה. וכבר דברנו (עייין שמן ראש לשבת שובה דרוש כה) כי זהו שאמר הכתוב וישמעו את קול ה' אלקים מתהלך בגן, הם שמעו קול השופר שה' תקע אז כמצות היום, וה' בשופר יתקע. ושמיעה היא גם לשון הבנה,

יצורי קדם, הגלגולים של האדם שקדמו, ולפניך נגלו כל תעלומות, והמון נסתרות שמבראשית.

וזהו שאומר הקב"ה, אמרו לפני זכרונות כדי שתעלה זכרוניכם לפני לטובה, לעורר למעלה בפסוקים הללו הזכרון של תחלת הבריאה שיצא אדם הראשון היום בדימוס. ובמה בשופר, כי השופר מעורר שיש תקיעה אחרונה, וגם אחר כל המשברים של שברים ותרועה, יכולים לחזור להיות ישר כבראשונה. וקול זה שמע אז אדם הראשון, שהבין עומק התקיעות ששמע בראש השנה מאת ה', ובוזה האיר את עצמו בתוך חשכותו, כי ידו פתוחה לקבל שבים.

הנה ביום הזה דנים כל בני אדם על חייו ובריאותו, ואיזה סוג חיים יהיה לו. הכל יודעים הצרות שעוברים על הכלל ישראל, אין גם בית אחד שלא נמצא בה דברים המעיקים, וממעמקים קראתיך ה', בריאות, נחת מהבנים, שידוכים וכו' וכו'. הכל יכולים לפעול ביום הזה. לעולם יקדים אדם תפלה לצרה, אין להמתין עד שמתהווה איזה מאורע חלילה במשך השנה, עכשיו כשעומדים לפני הכתיבה, יכולים לפעול בהתפללות. הקב"ה יקבל תפלותינו הבאות מלבבות נשברות, ויכלול תפלותינו עם תפלות הצדיקים, שהקב"ה שתלן בכל דור ודור. ועיקר התפלות צריכה להיות על מלכות שמים, ובכן יתקדש שמך ה' אלקינו על כל מעשיך, שאנו שרויין זה הרבה שנים בגלות ואין רואים שום סוף וקץ. ויעזור ה' שנזכה לשנת ששון ושמחה, ושנת גאולה וישועה. ונזכה להבטחת הנביא, והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים מארץ מצרים, הלא כמה מבנינו יש שנדחו בטומאת מצרים, וכאשר הקב"ה יגאל אותנו, תתקיים והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם במהרה בימינו אמן. ■

מצב של שברים תרועה, יש עדיין תקיעה אחרונה, ויכולים לתקן הכל להיות ישר כבראשונה. וכאשר שמעתי זאת 'ואירא', מלשון הארה על דרך ולילה כיום יאיר, בתוך החושך שאני נמצא אורו עיני, כי יש עוד תקנה, מזה לך נרדם קום קרא לאלקיך, 'כי עירום אנכי', כל מלאכי מעלה מקטרגים, אין גם אחד למעלה שימליץ עלי לטובה, 'ואחבא', כי ירך פרושה מתחת כנפי החיות להחביא את האדם מהם שלא ירגישו, ולקבלו בתשובה.

*

והנה ביום הדין כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, ועושין חשבון עם האדם 'איכה', היכן אתה נמצא, איך אתה משלים התפקיד שלך בעולם. יתכן שכבר עברו עליו כמה גלגולים ולא תיקן עדיין כל מה שהיה צריך. וזהו ספרי חיים וספרי מתים פתוחים (ערכין י:), היינו הספרים שלו בגלגוליו הקודמים, כי בעת הדין פותחין הספרים מתחלת ראשית ביאתו לעולם, ולוקחין בחשבון את כל גלגוליו, ועושין חשבון באיזה מצב הוא נמצא, ואני אנה אני בא.

אבל אנו מתחילין סדר זכרונות, ואומרים 'אתה זוכר מעשה עולם', המעשה שנעשה ביום התחלת בריאת העולם, 'ופוקד כל יצורי קדם', אתה מעלה בזכרוניך מה היה עם אדם וחוה, שהם היצורי קדם, שנכשל אדם הראשון וחטא, ולא התייאש אלא התחיל לעסוק בסדרי התשובה ויצא בדימוס, והוא סימן גם לנו שבכח התשובה יכולים לצאת בדימוס. ובאמת גדול יום הדין ומי יכילנו, כי נגללים לפני ה' המעשים של האדם בהוה, וגם יחד עם גלגוליו הקודמים. ו'אתה זוכר מעשה עולם', המעשים שנעשים בהוה בעולם, וגם 'פוקד כל